MONITOR

Na R. P. 1768.
Nro LXV.
d. 13 Sierpnia.

Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.

Seneca Troad:

Dalsze skutki z maxym fundamentalnych troiakiego rządu pochodzące.

JM większa w szczegulnych fortunach obywatelow rożnica,

tym większy zbytek w kraiu, nie masz go zaś gdzie bogactwa rowno są podzielone; nie z czego innego albowiem zbytek pochodzi, iak z sposobności dogodzenia sobie, cudzą pracą.

Im bardziey się zbytek w stan wolny wkrada, tym mocniey umysły obywatelow chciwością zysku uięte są. Ludziom ktorzy na mierności przestaią, nic więcey do pragnienia nie zostaie, nad sławę Oyczyzny y własną, ale upodlony zbytkami umysł insze przywdziewa żądze, y do tego stopnia zuchwałość przychodzi, iż wypowieda posłuszeństwo prawom ktore go martwią.

Ale

Zle rozporządzona Aryſtokracya ma w ſobie między innemi tę zdrożność, iż w niey ſtanu Szlacheckiego obywatele takowe maią bogactwa, ktorych utracić lub użyczyć drugim nie powinni; ztąd poſpolicie dwoiakiego rodzaiu obywatele ſą: albo zbyt ubodzy, ktorzy ſię wzbogacenia ſpodziewać ledwo mogą, albo nad to bogaci, ktorym ſię dawać nie godzi.

Tacyt w Xiędze *de moribus Germanorum*, czyni wzmiankę o Narodzie Sojonow takową: *bogactwa* prawi *poważaią y ztąd niemi ieden rządzi.* Znać że zbytki y chęć zbiorow oſobliwſzym ſpoſobem Monarchiom właściwe ſą.

W Mo-

W Monarchiach ponieważ dobrego mienia nierowne ſą podziały, zbytki bydź muſzą; gdyby albowiem doſtatnieyſi nie tracili, nie mieliby z czego żyć ubożſi: trzeba nawet aby bogaci miarkowali wydatek według miary bogactw ſwoich, a tym ſamym zbytek wzraſtał. Ztąd poſzły bogactwa, że ſię części iedney obywatelow ucięła ſposobność wyżywienia, trzeba ią zatym zbytkami oddać.

Zeby wiedzieć y wziąść miarę, czyli utrzymywać, czyli też wykorzeniać zbytek, trzeba mieć nayprzod baczność na liczbę mieſzkańcow w kraiu y ſposobność ich wyżywienia. Gdzie ziemia więcey

użycza

użycza niżli do nasycenia mieszkańcow trzeba, tam za to co od wyżywienia zbywa, kunszta płoche á tym samym zbytek bydź może. Do tego ieszcze fraszki przedayne tyle rzeczy potrzebnych Kraiowi wraz z sobą zkąd inąd ściągnąć potrafią, iż dla tey samey przyczyny zbytkow obawiać się nie trzeba.

Cesarz ieden Chiński z Familii Tang: w prawach swoich tak mowi: *Starsi nasi mieli to za rzecz pewną y niezawodną, iż gdyby się znalazł w kraiu ieden takowy męszczyzna, ktoryby koło roli nie chodził, lub iedna takowa niewiasta, ktoraby nie przędła, musiałby być kto w Państwie ktoryby albo głod albo zimno cierpiał.*

Zbytki

Zbytki y tę zaletę w bogatych osobliwie Państwach maią, iż z iedney strony wskrzeszaią Industryą kunsztow, z drugiey daią chleb ubogim przez rozmaite á rownie z niemi krzewiące się rzemiosła.

Tyle iest zakał przywiązanych do utraty poczciwości w niewiastach, y tak są upadkiem czci swoiey skażone, iż w Państwie każdym, w wolnym iednak nayosobliwiey rozwiozłość obyczaiow mieć można za ostatnie nieszczęścia, y pewnego zguby poprzednika.

W Monarchiach posagi powinny być znaczne, żeby Mężowie mieli zkąd utrzymować powage stanu swego; w wolnym Państwie

posagi

posagi maią być mierne, gdyż tam zbytek panować nie powinien w Jedynowładztwie gdzie niewiaſty niewolnicami prawie ſą, żadnych nie potrzeba.

w Drukarni Mitzlerowſkiey
Korpuſu Kadetow
Za pozwoleniem Starſzych